

Maanpeitekasvien viljelyn edistäminen perustuen viljelijöiden näkemyksiin hyödyistä

Maanpeitekasvien avulla lyhennetään paljaan maan aikaa ja tuotetaan hyötyjä, joista merkittävin on viljelyn monipuolistaminen.

Maanpeitekasvien suosio on lisääntynyt Suomessa vuoden 2010 jälkeen. Alaa on kuitenkin vielä mahdollisuus kasvattaa, jopa kymmenkertaistaa. Vuonna 2020 maanpeitekasveja kasvoi kerääjäkasveina noin 138 000 hehtaarilla eli 6 prosentilla kokonaisviljelyalasta, mikä on 10 % maanpeitekasveille sopivasta alasta Suomessa. Viljelijöistä 16 % (n. 7 000) sai kerääjäkasvitukea vuonna 2020.

Peitekasvien viljelyn vähäisyyteen nähden erilaisista maanpeitekasvilajeista ja niiden seoksista on jo paljon käytännön kokemusta Suomessa. Viljelijät ovat kiinnostuneita peitekasveista, mutta niiden käyttöön liittyy epävarmuuksia, erityisesti viljelytekniikkaan ja peitekasvilajien valintaan. Peitekasvien onnistuminen koetaan hyvin olosuhderiippuvaiseksi.

Tässä tekstissä käytetään yleisnimitystä "maanpeitekasvit" (engl. cover crops), myöhemmin "peitekasvit", joilla tarkoitetaan seuraavissa muodoissa kylvettyjä toissijaisia kasveja: satokasvin alle kylvettäviä aluskasveja tai kerääjäkasveja, sadonkorjuun jälkeen kylvettäviä kerääjäkasveja tai välikasveja, tai maanparannus- ja saneerauskasveja, jotka voidaan jättää myös talviaikaiseksi kasvipeitteeksi.

Viljelijöiden käsitykset maanpeitekasveista

Maanpeitekasveilla haetaan koko viljelyn ekosysteemiä palvelevia hyötyjä, kuten monipuolisuuden lisääntymistä, ympäristöriskien pienentymistä ja maan kasvukunnon parantumista. Viljelyä monipuolistaneet tilat sekä luomutilat näkevät peitekasvien hyödyt selvemmin kuin yksipuolisesti viljelevät, tavanomaiset tilat. Tätä selittää osittain peitekasvien pidempi viljelykokemus luomutiloilla. Viljelijät pitävät tärkeänä, että peitekasveille maksetaan tukea.

Maanpeitekasvien hyödyt viljelyssä

- Ravinteiden huuhtoutumisriskin ja eroosion vähentyminen
- Maan rakenteen parantuminen erityisesti monilajisten ja syväjuuristen kasvilajien seosten avulla
- Viljelyn ilmastokestävyysparantuminen, ympärivuotinen kasvipeitteisyys, hiilensidonta, viljelyn monipuolistuminen
- Viljelytekniset edut, mm. maata kuivattava vaikutus keväällä mahdollistaa aikaisemman kylvöjen aloituksen ja toisaalta märkinä syksyinä peltojen kantavuus lisääntyy

Maanpeitekasvien mahdolliset haitat

- Yksivuotisten kasvilajien mahdollinen säilyminen talven yli, mikä vaatii ylimääräisiä toimenpiteitä keväällä hyvän kylvöalustan varmistamiseksi
- Kilpailuhaitta, varsinkin kuivissa sääolosuhteissa tai pääkasvin lakoutuessa
- Kemiallisen rikkatorjunnan vaikeutuminen ja kallistuminen
- Vihreä silta tuholaisille ja taudeille
- Riski vieraslajien synnylle

Lisätietotarpeet maanpeitekasvien ominaisuuksista ja vaikutuksesta viljelyssä

- Vaikutus ravinteiden kiertoon
- Vaikutus fosforin huuhtoutumaan
- Vaikutus typpioksiduuli-päästöihin kasvintähteiden hajotessa
- Kilpailu pääkasvin kanssa ja vaikutus rikkakasvipaineeseen, erityisesti varhaisessa kasvuvaiheessa
- Kasvintähteen merkitys hiilisyötteenä
- Merkitys kasvi-maa –vuorovaikutukselle
- Jääntikasviongelma

Maanpeitekasvien käyttö

Maanpeitekasvit kohdennetaan tavanomaisilla tiloilla yleisesti

- **isoille peltolohkoille** (yli 5 ha)
- **vesistöjen varsille** (alle 300 m)
- kauan **yksipuolisessa viljanviljelyssä** olleille lohkoille

Peitekasveja kylvetään yleisimmin vuokralohkoille kuin omille, mutta pääkasvi säätelee vahvemmin sitä, käytetäänkö peitekasvia. Peitekasveja kylvetään eniten lohkoille, joilla on viljavaltaisia kiertoja ja vähiten hyvin monimuotoisten viljelykiertojen lohkoille. Valtaosalla peitekasvilohkoista pääkasvina on jokin kevätilja: ohra, kaura tai kevätvehnä.

Kasvilajivalinta

Eniten luotetaan tuttuihin kasveihin. Apiloita, raiheiniä ja timoteitä käytetään 95 % alasta.

- **Apiloita ja raiheiniä** hyödynnetään aluskasveina eniten kauran, ohran ja kevätvehnän kanssa, mutta jonkin verran myös herneellä ja härkäpavulla. Hajanaisia kokemuksia aluskasveista on myös syysvehnän ja öljykasvien kanssa. Apiloita kylvetään muita useammin syysrukiin alle. Luomussa suositetaan erityisesti apiloita.
- **Timoteitä** käytetään aluskasvina lähinnä vain ohralla ja kauralla.
- **Vähiten käytettyjä peitekasveja** ovat esimerkiksi valkomesikkä, veriapila, keltamaite, nurmimailanen, sirppimailanen, maa-apila ja sikuri. Näistä viljelytuntumaa on pääasiassa osana seoksia.

Viljelijät ovat kokeilleet alus- tai kerääjäkasveina yli 20 eri kasvilajia joko yksinään tai seoksina. Maanpeitekasvien seoksista on kokemuksia 11 prosentilla viljelijöistä. Luomussa on tavanomaisia tiloja enemmän kokemusta seoksista, sillä kasvinsuojelu ei rajoita lajiseoskokeiluja.

Monimuotoisen kasvuston nähdään lisäävän maan mikrobimonimuotoisuutta ja tyypen vapautumista maasta kasvien käyttöön.

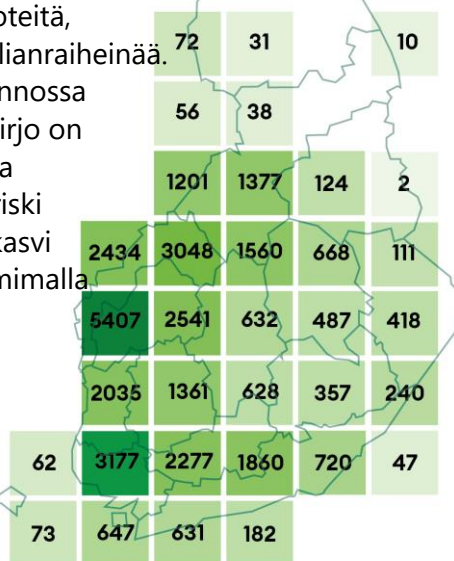
Jakautuminen alueellisesti ja tilatyypeittäin

Eniten maanpeitekasveja on otettu käyttöön Länsi- ja sisä-Suomessa, missä peltoalaakin on runsaasti (karttakuvassa lohkojen määrä). Tavanomaisilla tiloilla peitekasveja käytetään sitä todennäköisemmin, mitä isompi tila on; eniten yli 100 hehtaarin tiloilla. Luomussa niitä käytetään yleisimmin 30–100 hehtaarin tiloilla. Erityisesti tavanomaiset tilat ovat hyödyntäneet tukijärjestelmän mahdollisuuden peitekasvien käyttöönottoon.

Viljavaltaisilla tiloilla on käytetty vain yksittäisiä peitekasvilajeja ja eniten tutuimpia kasveja kuten puna-apilaa, timoteitä, nurminataa ja italianraiheiniä.

Erikoiskasvituotannossa peitekasvien lajikirjo on vähäisempi, koska tauti- ja tuholaisriski on suuri ja peitekasvi voi lisätä sitä toimimalla isäntäkasvina.

Luomutiloilla on kokemusta ja kokeiluja useammista peitekasvilajeista kuin tavanomaisilla tiloilla.

Johtopäätöksiä ja suosituksia

- Maanpeitekasvien **hyötyjä** viljelyssä tulee edelleen tuoda esille monipuolisesti. Tutkimusten ohella laajan viljelijäverkoston kokemuksia kannattaa hyödyntää viljelyn edistämisessä.
- Myös **riskit** ja niiden vähentäminen on tärkeä tiedostaa, jotta peitekasvien hyötyjä suhteessa haittoihin ja kustannuksiin voidaan punnita kattavasti.
- **Viljavaltaiset tilat** ovat tärkeä kohderyhmä peitekasveista saatujen kokemusten jakamiselle, koska heillä on eniten haasteita nivoa peitekasvit osaksi viljelyrutiineja.
- Erityisesti **palkokasveja ja syväjuurisia kasveja** kannattaa lisätä peitekasveiksi viljatilaille, jolloin voidaan parantaa maan kasvukuntoa, tyyppihuoltoa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista.
- Yksipuolisesti viljelevillä tiloilla peitekasvit ovat myös uudenlainen mahdollisuus **monipuolistaa viljelyä ja lisätä viljelyn kestävyyttä**. Toisaalta tutkimuksia ja kokemuksia tarvitaan peitekasvien soveltuvuudesta muille kuin viljoille, esimerkiksi palkokasveille ja öljykasveille.
- Peitekasveista haetaan lisäpontta kasvihuonekaasupäästöjen hillintään lisäämällä **ympärivuotista kasvipeitteisyyttä** ja **hiilen sidontaa**. Myös **maan kasvukunnon parantaminen** on tärkeä yhteinen nimittäjä peitekasvien viljelyn edistämiseksi.
- Kohderyhmäkohtaisesti räätälöity **neuvonta, ohjaus ja tuki** auttavat peitekasvien viljelyn laajentamisyrittämissä.

Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen voivat tuoda lisäsysäyksen maanpeitekasvien käytön yleistymiselle

Tämä tietokortti pohjautuu Luonnonvarakeskuksen IKIVIHREÄ-hankkeessa vuonna 2021 toteutettuun laajaan viljelijäkyselyyn, joka osoitettiin vuoden 2020 tukihaussa kerääjäkasveja valinneille tiloille, yhteensä 5 747 viljelijälle. Kyselyyn saatiin 1 130 vastausta.

Lisätietoja

Pirjo Peltonen-Sainio, pirjo.peltonen-sainio@luke.fi
Hannu Känkänen, hannu.kankanen@luke.fi
Sari Peltonen, sari.peltonen@proagria.fi
luke.fi

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023063068897>